

La dislèxia a l'àmbit escolar

Esther Gómez Phipps

PEDAGOGA,

CENTRE DE DESENVOLUPAMENT INFANTIL

Pere A. Mulet i Homs

ASSESSOR D'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

CEP INCA

LA dislèxia és un trastorn específic de l'aprenentatge de base neurobiològica, que per encobert que es presenti a l'àmbit escolar, social i familiar, no deixa de constituir una realitat (entre el 12 i el 15% de la població balear sofreix aquest trastorn). Un dislèxic, aparentment és com la resta, res més lluny de la realitat, perquè el seu cervell a nivell estructural i funcional és diferent, la qual cosa el fa aprendre de forma diferent a la d'un no dislèxic. Això implica la necessitat de posar al seu abast una metodologia d'ensenyança diferent a l'ordinària per poder respondre a les seves necessitats específiques d'aprenentatge, atenent d'aquesta manera la diversitat de l'alumnat.

No obstant, fins ara, l'atenció a la diversitat s'havia convertit, en el cas dels alumnes dislèxics, en una situació emprada a l'atzar, on l'única garantia que existia de respondre a les seves necessitats educatives era la predisposició i bona voluntat del tutor pertinent. De la implicació d'aquest depenia la possible elaboració i aplicació d'una Adaptació Curricular No Significativa i, per altra banda, al no haver-hi una llei que emparés els seus drets educatius, no es podia contemplar la possibilitat d'aplicar una Adaptació Curricular Significativa.

Afortunadament, la situació actual de la dislèxia ha canviat a nivell legislatiu. El passat 6 d'abril de 2006 es va aprovar al Congrés, la sexta llei d'educació LOE, part de la qual ha quedat redactada de la següent forma:

TÍTULO II

Equidad en la Educación

CAPÍTULO I

Alumnado con necesidad específica de apoyo educativo

Artículo 71. Principios.

(...)

Corresponde a las Administraciones educativas asegurar los recursos necesarios para que los alumnos y alumnas que requieran una atención educativa diferente a la ordinaria, por presentar necesidades educativas especiales, *por dificultades específicas de aprendizaje*, por sus altas capacidades intelectuales, por haberse incorporado tarde al sistema educativo, o por condiciones personales o de historia escolar, puedan alcanzar el máximo desarrollo posible de sus capacidades personales y, en todo caso, los objetivos establecidos con carácter general para todo el alumnado.

(...)

(...)

Ara només falta que s'estableixin les directrius a seguir a nivell autonòmic.

DIAGNÒSTIC:

La dislèxia es manifesta fonamentalment a la dificultat d'aprendre a llegir i escriure correctament, situant-se el rendiment del nin en aquestes àrees substancialment per sota de l'esmenable donades l'edat cronològica del subjecte, el seu Q.I. i l'escolaritat pròpia de la seva edat.

Per dur a terme un diagnòstic correcte, s'haurà de realitzar un diagnòstic diferencial que permeti descartar les següents problemàtiques:

- Defectes sensorials (visuals i/o auditius)
- Q.I. per sota de la normalitat
- Pertorbació emocional primària
- Manca d'instrucció
- Problemes de salut greus que mediatitzin l'aprenentatge
- Lesió cerebral que pugui afectar l'àrea del llenguatge
- Retràs greu del desenvolupament

També pot ser significatiu per establir un diagnòstic de dislèxia, tenir en consideració l'existència de dificultats similars a la família.

INDICADORS DE RISC:

Per als professionals de l'ensenyança és de vital importància detectar precoçment els problemes de dislèxia si volen atendre adequadament la diversitat i contribuir a afavorir el desenvolupament personal, social i acadèmic d'aquests nins, evitant augmentar els problemes que aquests nins tenen a aquesta àrea d'aprenentatge tan crucial al nostre sistema educatiu.

Són nins que des de l'inici de l'aprenentatge de la lecto-escriptura experimenten el fracàs en primera persona, i en ocasions fins i tot abans que s'iniciï aquest aprenentatge, perquè amb freqüència, també manifesten dificultats en l'integració dels colors, les formes, els tamany, l'orientació espacial, confonen conceptes temporals com les hores, els dies de la setmana...solen manifestar tendència cap a la desorganització, distracció i torpesa motriu, tenen dificultats amb la comprensió i compliment d'instruccions orals i al desenvolupament del llenguatge oral, així com dificultats fonològiques i de pronunciació.

DEFINICIÓ INTEGRAL:

Arribats a aquest punt, és fonamental tenir una visió de conjunt del que significa ser dislèxic, ser conscients que constitueix un trastorn que va més enllà de presentar dificultats únicament a l'aprenentatge instrumental de la lectoescriptura. David Mcloughlin (2005) proposa la següent definició integral de dislèxia: "...és una ineficiència de la memòria a curt termini, heretada genèticament i determinada neurològicament, del sistema de processament de la informació (fonamental a l'aprenentatge i el rendiment als escenaris educatius i laborals convencionals) que té un impacte especial a la comunicació oral i escrita, com també a l'organització, planificació i adaptació al canvi".

Així, un nin dislèxic pot arribar a presentar serioses dificultats no només a l'àrea de les llengües, sinó també a la resta de matèries escolars, no només per les dificultats lectoescriptores que manifesta, sinó perquè massa pocs solen estar afectats emocionalment per la seva consciència de fracàs, essent la seva autoestima, seguretat i motivació greument compromeses, bloquejant-lo a l'hora d'accedir als aprenentatges. Per altra banda, també poden presentar trastorns associats, la qual cosa empitjora notablement el quadre.

Aquestes variables desencadenaran al nin dislèxic un desinterès i una desmotivació creixents cap a l'aprenentatge en general, perquè per accedir als continguts escolars majoritàriament mitjançant la lectoescriptura es converteix en un procés que exigeix per part del nin un grau tan alt de sobre esforç, treball i tensió que al cap i a la fi li resulta gairebé insostenible i l'aboca irrevocablement al fracàs i a la frustració personal.

RESPONSABILITATS DEL PERSONAL ESCOLAR:

Quan ens trobem davant determinats indicadors de risc, com professionals de l'educació, hem de plantejar-nos si es tracta d'un retard maduratiu o si les dificultats manifestes poden ser degudes a un trastorn específic de l'aprenentatge de base neurobiològica com és la dislèxia.

A l'EOEP i als docents de qualsevol centre escolar els hi correspon la responsabilitat de:

Identificar els indicadors de risc dins l'aula

Establir un diagnòstic precoç

Adoptar les pautes i mesures adequades per respondre a les necessitats educatives del nin

Afavorir el rendiment acadèmic d'aquest tipus d'alumnat, orientant-lo cap a l'obtenció de l'èxit als seus aprenentatges.

Remetre els pares a associacions com DISFAM per poder rebre un assessorament individualitzat i personalitzat.

Assessorar els pares sobre quines són les millors estratègies d'aprenentatge per als seus fills (mapes mentals, metodologia multisensorial on predomini l'informació visual i auditiva).

L'èxit acadèmic d'aquest tipus d'alumnat dependrà en gran mesura del suport que li pugui oferir el personal del centre escolar.

Per altra costat, és important establir un treball multidisciplinari coordinat (escola-família-terapeuta extern); amb la finalitat de juntar esforços i de treballar en la mateixa direcció. Ha d'haver-hi una actuació coherent entre els tres elements.

ATENCIÓ A LA DIVERSITAT I METODOLOGÍA DE TREBALL A L'AULA:

Actualment el docent ha d'enfrontar-se a un grup-classe heterogeni, i ha de procurar ser respectuós amb tot tipus d'alumnat (dislèxics, immigrants, nins amb deficiències físiques o sensorials, amb problemes de conducta, amb nee...) donant atenció a una diversitat que cada dia va en augment. Els dislèxics tenen una forma diferent d'aprendre a la convencional, per això ens hem de plantejar la possibilitat d'aplicar una metodologia d'ensenyança vàlida per a tots, no només per a una minoria ni tampoc adequar la nostra actuació a cada nin.

L'ensenyança multisensorial és l'única que pot beneficiar íntegrament tot el grup-classe. S'ha comprovat que amb aquesta metodologia el rendiment acadèmic millora en relació amb altres tipus d'aprenentatges, afavoreix la retenció d'informació i optimitza l'eficàcia de la Memòria a Curt Termini, que en el cas dels nins dislèxics funciona de forma defectuosa. La metodologia multisensorial constitueix una de les claus per aconseguir igualtat d'oportunitats d'aprenentatge per a tothom, essent aquelles que utilitzen més d'un canal sensorial per la recepció d'informació. D'aquesta forma aconseguim un aprenentatge vivencial, significatiu i cercà on l'alumne dislèxic és capaç d'aprendre a partir de les seves potencialitats, afavorint aquestes l'entrenament i desen-

volupament de les seves "inhabilitats" o punts dèbils, a partir d'unes experiències prèvies.

Per exemple, un nin dislèxic tindrà una dificultat major per entendre i integrar el que és un volcà i les seves parts, si l'única informació que li arriba és la informació descriptiva d'un text o l'explicació oral amb dibuixos a la pissarra. En canvi, si prèviament a la lectura i explicació del volcà mostrem a tota la classe unes imatges a color dels mateixos o unes fotografies, els posam un petit documental o els hi encarregam fer un projecte sobre els volcans, haurem afavorit més d'un canal sensorial per a l'entrada d'informació.

Després d'aquest procés, el nin dislèxic estarà molt més preparat per enfrontar-se a un text descriptiu sobre els volcans, perquè mitjançant les activitats prèvies, haurà estat capaç de descobrir el vocabulari visual desconegut d'un volcà, de veure quin és el seu funcionament mitjançant el documental, de tocar-lo mitjançant el projecte... Per tant, a partir dels seus punts forts (pensament visual, creatiu i holístic), haurem aconseguit que desenvolupi amb major eficàcia els seus punts dèbils (lectura i comprensió lectora).

BIBLIOGRAFÍA:

-www.disfam.net

-Rivas Torres, Rosa Mª; Fdez. Fdez., Pilar. *Dislexia, disortografía y disgrafía*. Ed. Pirámide. Col. Ojos Solares. Madrid. 2002.

-Buzan, Tony; Buzan, Barry. *El libro de los mapas mentales. Cómo utilizar al máximo las capacidades de la mente*. Ed. Urano. Barcelona. 2002.

-Davis, Ron. *El Don de la Dislexia*. Ed. Editex.